

**Räddningstjänsten
Västra Blekinge**

Insatsutvärdering nivå 3

Datum

2023-12-11

Olycksutredare

Magnus Kärvhag

Diarienummer

2023-001628

Insatsutvärdering oljeutsläpp Oxhaga, Karlshamns kommun

Upplysningar om olyckan

Larmtid:	Fredag 2023-01-27
Adress:	Munkahusvägen, Stilleryd 8:8
Olyckstyp:	Utsläpp farligt ämne
Objektstyp:	Hamnområde
Insatsrapport nr:	G2023.011046

Insatsutvärderingen genomfördes 2023-02-16. Utvärderingen utfördes av olycksutredare Magnus Kärvhag.

Bakgrund

Enligt 3 kap 10 § i Lagen om skydd mot olyckor skall kommunen se till att alla olyckor som föranlett räddningsinsats utreds i skälig omfattning. Detta för att klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet samt hur insatsen har genomförts.

Syfte

Utvärdering av räddningsinsats syftar till att kartlägga hur räddningsinsatsen har genomförts. Utvärderingarna ska inte rikta kritik mot någon enskild, utan resultatet av utvärderingen ska visa på hur Räddningstjänsten och samverkande aktörer ständigt kan förbättras och effektiviseras. Genom utvärderingarna kan man:

- Ge svar på om målet med räddningstjänst uppnåtts (hindra och begränsa skador på människor, egendom och miljö).
- Ge svar på om räddningsinsatsen varit effektiv.
- Ge svar på vilka svårigheter och/eller framgångar som uppstått under insatsen, enligt MTO - perspektivet (människa, teknik, organisation)

Metod

Utvärderingen sker i normalfallet genom att inblandade befäl samlas och går igenom insatsen metodiskt och där utvärderingen leds av en brandingenjör eller insatsutvärderare som själv inte haft någon funktion vid insatsen, alternativt av en extern utvärderare. Även externa aktörer kan kallas, exempelvis ambulanspersonal, objektsägare, verksamhetsutövare m.fl.

I den aktuella utvärderingen var Länsstyrelsen Blekinge sammankallande med dokumentation av Räddningstjänsten Västra Blekinge.

Insatsutvärdering av aktuell händelse görs som en nivå-3 utvärdering och ska belysa följande punkter:

- Insatsen i stort
- Rollfördelning och samverkan
- Taktiskt genomförande
- Tekniskt genomförande
- Underhåll
- Säkerhet och tillbud
- Räddningstjänstens avslutande
- Erfarenheter och förslag till åtgärder

Vid utvärderingen närvarade följande personer: Frida Johansson Länsstyrelsen Blekinge (ordförande), Magnus Kärvhag Räddningstjänsten Västra Blekinge (utvärderare), Insatsledare Räddningstjänsten Västra Blekinge (kommunal räddningsledare vid aktuell händelse), Miljöförbundet Blekinge väst, Företrädare Karlshamns kommun, Handläggare tillika Tib vid aktuell händelse Länsstyrelsen Blekinge och Kustbevakningen (platschef/OSC, deltog via Teams).

Genomgång av insatsen i stort

Fredagen den 27 januari 2023 kl. 22.21 larmar SOS Alarm om utsläpp av farligt ämne i Oxhaga i Karlshamns kommun. Larmet har föregåtts av ett telefonsamtal till styrkeledaren i Karlshamn från Karlshamns Hamn AB, som informerade om ett utsläpp och behövde stöd. Styrkeledaren ber SOS skapa ett ärende och informerar även insatsledaren, som lyssnar med på Rakel RAPS. Vid framkomst möts styrkan av personal från hamnbolaget, som meddelar att läckaget är stoppat vilket gör att styrkeledare betraktar läget som statiskt. Det förmedlas också att Kustbevakningen, Uniper Karlshamnsverket och Primagaz är kontaktad. Insatsledaren beger sig till platsen. Regionala insatsledaren informeras endast om händelsen.

Informationsinhämtning och orientering på platsen ger att det är 2-3 m³ marindiesel som har läckt ut. Marindiesel kan jämföras med eldningsolja 1. Den aktuella bogserbåten konstateras också ha slagsida beroende på att drivmedlet flyttats mellan styrbord och babords tankar. Vidare konstateras att det mesta av dieseln har samlats kring en lastande gasolbåt, som ligger förtöjd i närheten. Båten är planerad för avfärd söndag morgon. Lukten i området är kraftig. Vattnet rör sig sakta från land, dock är det relativt vindstilla.

Vid insatsledarens ankomst kontaktas Kustbevakningen om läget och vilket stöd som kan komma ifråga i läget att oljan rör sig ut mot statligt vatten. Kustbevakningen har uppfattat läget som att båten är på väg att sjunka och vill komma snabbt på plats. Två personer tar därför bil från Torhamn till Oxhaga. KBV 302 lättar också mot platsen.

Bild 1: Område i Oxhaga/Stilleryd där kommunen ansvarar för räddningsinsatsen

Efter pejling an tankarna, görs en ny bedömning av omfattningen av läckaget där det uppskattas att ca. 1,5 m³ har kommit ut i hamnbassängen. Då det mesta ligger i anslutning till gasolbåten fattas beslut om att länsa in fartyget. Länsorna tas från hamnbolagets egna förråd i Oxhaga som rymmer 300 meter högsjöläns och läggs ut med hjälp av bolagets båt. Kl. 00.49 rapporteras att länsorna är på plats.

Kustbevakningens platschef/OSC och insatsledaren samlas för att besluta om vilka åtgärder som ska vidtas både avseende det kommunala vattnet och det statliga. Båda företrädarna för räddningsinsatsen är överens om att vidtagna åtgärder är tillräckliga för stunden. Kl. 01.44 anländer KBV 302 till platsen för bedömning av omfattningen på statligt vatten. Då det är mörkt på plats och svårt att göra uppskattning om omfattningen, används näsa och ficklampa för bedömning. Inga anmärkningsvärda mängder olja rapporteras.

Bild 2: Synliga oljestrимmor dagen efter utsäppet. Sternö badplats syns i över delen av bilden.

Miljörestvärdeledare kontaktas för beslut om fortsatta åtgärder. På plats är man överens om att oljeskimmer är den metod som är bäst för att ta upp oljan innanför invallningen. Denna utrustning har dock inte medförts av Kustbevakningen. Miljörestvärdeledaren har inte möjlighet att överlämna skimrar till hamnbolaget. Berörda lämnar kontaktuppgifter och enas om att nytt beslut fattas när det ljusnat kl. 08.00. Även Miljöförbundet informeras om läget på natten där beslut fattas att träffas kl. 08.00 följande morgon mot bakgrunden att det inte är ett pågående läckage och att det är inlänsat. Kustbevakningen tar prov på utsläppet för att se matchningen, "fingeravtrycket", mot utsläpets källa. Kustbevakningen har också fått en biträdesbegäran från polisen om utredning.

Insatsledaren avslutar den kommunala räddningsinsatsen kl. 02.36.

Dagen efter kl. 08.00 träffas företrädare för hamnbolaget, insatsledaren och miljöförbundet på plats i Oxhaga. Man kan konstatera att det samlats en del diesel runt aktern vid

gasolbåten inom de avskärmande länsorna. Beslut fattas att lägga engångslänsor för att ta upp så mycket som möjligt. Hamnbolaget tar kostnaderna för den åtgärden. Senare larmas även en slamsugbil för att försöka ta upp en del diesel. Endast mycket små mängder kan tas upp, ca. 10 liter blandat med 9990 liter vatten.

Insatsledaren genomför en överflygning av området med drönare och kan konstatera att det finns oljeskimmer ute på statligt vatten och in mot Sternö sandvik. Bedömning görs att oljan inte är saneringsbar och beslut fattas att naturen får ta hand om utsläppet. Miljöförbundet får informationen och samråder med länsstyrelsen om skyddsvärda områden på Sternö. Även MSB's Tib kontaktas av Miljöförbundet. Bedömning görs att oljan inte påverkar områdena i stor utsträckning.

Två dagar efter den första händelsen inleds ytterligare en räddningsinsats vid Sternö sandvik i "Lillevik" då olja har observerats på platsen. Kustbevakningen och insatsledaren gör bedömningen att försöka ta upp olja med engångslänsor i två utsatta vikar. Senare faller havsnivån vilket omöjliggör ytterligare upptagning. Kustbevakningen inleder statlig räddningstjänst utanför Sternö och byter även engångslänsorna några gånger under de följande dagarna. Kontakt upprättas varje dag mellan insatsledaren, Miljöförbundet och Kustbevakningen för informationsutbyte och avstämning av eventuella åtgärder.

Bild 3: Engångslänsor i två vikar Sternö sandvik, "Lillevik"

Rollfördelning och samverkan

Vid en stor samverkansinsats är rollfördelningen mellan de olika parterna betydelsefull. Den kommunala räddningsledaren (funktionen insatsledare) var placerad på skadeplatsen medan

den statliga räddningsledaren var placerad i ledningscentralen i Göteborg. Med beslutsfattaren på avstånd blir det extra viktigt med tydlighet i kommunikation och fördelning av mandat. I det här fallet upplevdes det en otydlighet om vem som var beslutsfattare hos Kustbevakningen och om det fanns någon utsedd platschef eller OSC, On Scene Coordinator. Tydligheten i kommunikationen om vilket stöd som förväntas av den statliga resursen om t.ex. länsor och skimrar kan också förbättras. För att avlasta insatsledaren hade den regionala insatsledaren kunnat stötta med samverkansfrågorna både mot Kustbevakningen och mer lokala och regionala intressenter. En otydlighet i kommunikationen uppstod också mellan miljöförbundet och den kommunala räddningsledaren om vilken som hade ansvaret att informera Karlshamns kommun, som både är markägare i Sternö sandvik och har det geografiska områdesansvaret i händelse av en extraordinär händelse. En hög tröskel att informera kommunen upplevdes också då kommundirektören är mottagare under perioder utanför kontorstid.

Taktiskt genomförande

Taktiken bedömdes som enkel med att först stoppa utsläppet, därefter begränsa omfattningen i vattnet och avsluta med att ta upp oljan. De taktiska svårigheterna låg istället på bedömningen av vad som är möjligt att åstadkomma.

Tekniskt genomförande

Några tekniska svårigheter fanns inte i insatsen. Berörda organisationer kunde hantera utrustning och metoder på ett tillfredsställande sätt. Kustbevakningen lyssnade inte med på RAPS via gruppkombinering i Rakelsystemet. Kommunikation på samma talgrupp hade underlättat Kustbevakningens framkörning och eventuellt förhindrat missförståndet att båten var på väg att sjunka.

Underhåll

Inga underhållsåtgärder vidtogs.

Säkerhet och tillbud

Inga tillbud rapporterades under eller efter händelsen. Generellt var säkerheten god.

Räddningstjänstens avslutande

Räddningstjänsten avslutades kl. 02:36. Ny insats inleddes på söndagen den 29 januari kl. 13:20 och avslutas kl. 15:15.

Erfarenheter och förslag till åtgärder

Insatsutvärderingen har i stort enbart fokuserat på att beskriva händelseförloppet då de räddningstaktiska och tekniska åtgärderna bedöms som enkla. Svårigheterna bestod främst i bedömningar om vad som är möjligt att åstadkomma och var olika ansvarsgränser går.

Kommunikation mellan berörda intressenter i en stor samverkansinsats är en viktig komponent för en effektiv hantering av händelsen. Tydliga roller och uppgiftsfördelning bidrar till detta. I det aktuella fallet uppstod en otydlighet i kommunikationen kring vem som skulle informera intressenterna. Karlshamns kommun fick information om händelsen tre dygn efter och den regionala insatsledaren informerades inte heller. Tempot i hanteringen var inte så högt att det av den anledningen fallerade. I de fallen är en checklista kring olika steg i hanteringen viktig. Checklistan som presenteras i bilaga 1 finns hos den regionala insatsledaren.

Kommunen ska informeras i första hand avseende det geografiska områdesansvaret för åtgärder vid extraordinära händelser. Det aktuella fallet är inte en sådan händelse. Däremot är Karlshamns kommun markägare på Sternö, som är ett naturområde med mycket besökare. Av den anledningen hade Karlshamns kommun behövt informationen för att kunna vidta eventuella informationsinsatser avseende oljan i strandkanten.

Stora samverkansinsatser kräver samordning och en tydlighet i målet med insatsen. Målet med insatsen fattades med att begränsa spridningen och omhänderta så mycket olja som möjligt. När räddningsinsatsen var avslutad vidtog ytterligare samverkan mellan olika intressenter. I det läget behövs en utsedd samordnare för att driva ärendet framåt, detta saknades vid denna händelse. Räddningstjänsten är vana vid att hantera olika typer av händelser i olika tidsskalor och skulle kunna vara den som kan ta taktpinnen i ärenden som "svävar" mellan olika ansvarsområden och intressenter. Räddningstjänsten tog ett stort ansvar för samordningen under de följande dagarna med t.ex. drönarflygningar över området. Även Kustbevakningen gjorde flygningar över området de följande dagarna.

Det finns en befintlig insatsplan för att stänga av Munkhusviken både ut mot statligt vatten och in mot de inre delarna av viken. Metodvalet blev att länsa in gasolbåten där den mesta ansamlingen fanns. Insatsplanen togs fram, men åtgärderna enligt planen bedömdes inte vara nödvändiga. Det är dock svårbedömt om åtgärder enligt planen hade bidragit till minskad spridning då viss del av oljan redan hade lämnat viken.

Framgångsfaktorer

Vissa tydliga framgångsfaktorer bidrog till det lyckade resultatet.

- Samverkan kring händelsen på plats var mycket god, alla organisationer jobbade mot samma mål.

- Det fanns stora resurser på plats under hela räddningsinsatsen, både avseende materiel och personal. En framgångsfaktor var dessutom hamnbolagets egen utrustning på plats i Oxhaga.
- Drönare är en bra resurs för att snabbt kartlägga utsläppets omfattning.

Förbättringspotential

Vid en insats av den här typen finns det alltid något som kan utvecklas och förbättras.

- Samverkan mellan kommunal räddningstjänst och statlig räddningstjänst kan utvecklas. Samverkan kring åtgärder av aktuell omfattning görs med fördel på plats med utsedda beslutsfattare t.ex. platschef/OSC – kommunal räddningsledare. I det här fallet upplevdes en otydlighet i fördelning av mandat från Kustbevakningen och en omständlig samverkan.
- Regional insatsledare bör larmas för händelser som kräver mycket samverkan.
- Risken att vissa åtgärder, t.ex. informationsöverföring, faller mellan stolarna minskar genom att använda checklistor. Regional insatsledare har upprättad checklista för miljöolycka, se bilaga 1.
- Kommunikation via Rakel mellan statlig och kommunal räddningstjänst bör ske på en gemensam talgrupp när enheterna larmas. Antingen utses denna talgrupp av SOS Alarm eller gruppkombineras Kustbevakningens talgrupp med aktuell RAPS-talgrupp.
- Alternativ till att omringa gasolbåten med länsor hade varit att stänga av hela Munkahusviken med avskärmande länsor. Denna åtgärd är förberedd på platsen med utrustning, t.ex. vinschar. Åtgärden hade eventuellt bidragit till en minskad spridning till statligt vatten.
- En tydlig samordnare i arbetet efter räddningstjänstens avslutande saknades. Samordningsrollen bör utses av de intressenter som finns i händelsen.
- Oljeskyddsplanen i länet behöver uppdateras.

Karlshamn 2023-12-11

Magnus Kärvhag

Miljöräddning	Klart	Ej aktuellt
Vattenskyddsområde		
Utsläpp i alla zoner, kontakta miljöförbundet		
Övriga händelser i primärområdet, kontakta miljöförbundet		
Övriga händelser i sekundär- och tertiärområdet, mejla information miljokontoret@miljovast.se		
Brunn på egen tomt		
Samverka med Länsstyrelsen om miljön tagit skada, FSO 6:1		
Samverka med Kustbevakningen på statligt vatten och i gränslanden		
Informera kommunen vid stor omfattning för beslut om åtgärder, främst avseende extraordinär händelse		
Informera markägare		
Släckvatten, hur mycket, hur kontaminerat		
Miljörestvärdesledare. Var beredd att lämna reg.nr. eller ägare.		
Väghållaren (Trafikverket, kommunen) om skadan		
Miljöförbundet om miljön tagit skada, FSO 6:1. Checklista för dokumentation!		
Datum och tid då utsläppet skedde.		
På vilken plats har det skett? (fastighetsbeteckning, koordinater eller adress).		
Vad har hänt?		
Vad har runnit ut?		
Hur mycket har runnit ut?		
Vad har blivit förorenat? (mark, vatten, avloppsledning).		
Vilka har kontaktats? (VA, trafikverket, fastighetsägaren, restvärdesledare).		
Natura 2000-område, se karta nedan		
Biotopskydd, se karta nedan		
Naturreservat, se karta nedan		
Mörrumsån, det finns dricksvattenuttag till Södra Cell, laxen känslig		

Skogsstyrelsens karta, Skogens pärlor

<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>